

pálos könyvtárak

A mo.-i →pálosok Mohács előtti könyvműveltségének legfontosabb dokumentumai a →scriptoriumaikból kikerült kéziratok: a →Peer-kódex, a →Gyöngyösi Kódex, a →Czech-kódex és a →Festetics-kódex. A márianosztrai, bécsújhelyi, nagyvázsonyi, sátoraljaújhelyi, lepoglavai és a rendi studium generalénak helyet adó budaszentlőrinci kolostor középkori könyvgyűjteményéről csak töredékadataink vannak; ez utóbbinak 1526-ban elpusztult állományát →Gyöngyösi Gergely 1000 forint értékűre becsülte.

A törökdelést átvészelő könyvtárakat -- így a márianosztrai és lepoglavai bibliotékát -- alapítványokkal támogatták. A 18. sz.-ban számos pálos rendház könyvtáráról vannak információink, de katalógus 1750-ig csak a lepoglavai könyvtárról áll rendelkezésünkre (1727). Ez a könyvtár a 15. sz.-tól nagyobb pusztulás nélkül fennmaradt, és 1710-ben szép barokk könyvtártermet is kialakítottak a kolostorban. A czeštochowai rendi központi könyvtár után ez volt a leggazdagabb pálos gyűjtemény. Ennek gazdagságát ugyan nem érte el a jakabhegyi és a máriavölgyi remeték könyvtára, de már első katalógusaik (1752--67, ill. 1772) sem hagynak kétséget afelől, hogy a török kiűzése után folyamatosan gondjuk volt könyvek beszerzésére. Olvasmánytörténeti szempontból érdekes a jakabhegyi kolostor 1754--59-ben vezetett kölcsönzési jegyzéke arról, hogy melyik remete milyen könyveket vitt magával cellájába. E könyvtár anyagának egy részét →Klimó György pécsi püspök szerezte meg gyűjteménye számára. A bibliotékák rendjét illetően a könyvtárosok inkább a beszerzett könyvek tematikájához, semmint a rendi előírásokhoz igazodtak. Az 1714-es czeštochowai katalógus, szemben az elvben 10 tematikus egységgel, már 14 szakot különít el, a lepoglavai 1727-es 17-et, a jakabhegyi, 1752--67 között készült összeírás 15-öt, a máriavölgyi 1772-es pedig 19-et. A pálos rendházak jelentős mennyiségű könyvet gyűjtöttek össze. A pesti rendházban több mint 3000, Sátoraljaújhelyen 2000, Székesfehérvárott 1600, Pápán 1500, Bánfalván 1400, Pécsen 1200 kötetet találtak a felosztás idején. Összesen 20 pálos könyvtárat számoltak fel ekkor, könyveiket a Nagyszombatból Pestre költöztetett egyetem könyvtárának (→egyetemi könyvtárak) juttatva.

Irod.: Kisbán Emil, *A magyar pálosrend története*, Bp., 1940; Knapp Éva, *A máriavölgyi pálos kolostor könyvtára a 18. században. Rekonstrukciós kísérlet*, MKsz, 108(1992); Emódi András, *A pálos rend tövisi kolostorának könyvtára a 18. században*, in *Könyves műveltség Erdélyben*, összeáll. Bányai Réka, Marosvásárhely, 2006; Uő, *A 18. századi erdélyi és partiumi pálos rendi könyvtárak fennmaradt kötetei és könyvjegyzékei*, in *Decus solitudinis. Pálos évszázadok*, szerk. Sarbak Gábor, Bp., 2007; Adattár XVI--XVIII/19, IV (előkészületben).

Monok István--Varga András